



ПАТРІОТИЗМ У РОЗУМІННІ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ

(Обласне соціологічне дослідження)

Звіт



Департамент культури, туризму та культурної спадщини
Кіровоградської обласної державної адміністрації
Кіровоградська обласна бібліотека для юнацтва ім. О.М. Бойченка



ПАТРІОТИЗМ У РОЗУМІННІ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ

(Обласне соціологічне дослідження)

Звіт

**Кіровоград
2015 рік**

Патріотизм у розумінні сучасної молоді: обласне соціологічне дослідження: звіт / [вик.: Н. Борзенко; ред.: В. Зеленіна]; Кіровоградська ОЮБ ім. О. М. Бойченка. – Кіровоград, 2015. – 24 с.

Дане видання містить результати обласного соціологічного дослідження «Патріотизм у розумінні сучасної молоді», яке проводилось у I-II кварталах 2015 року серед молоді – користувачів Кіровоградської ОЮБ ім. О. М. Бойченка, районних та сільських бібліотек Кіровоградської області системи Міністерства культури України; порівняння отриманих даних досліджень 2015 р. та 2012 р.

Видання розраховане на бібліотечних працівників, студентів, школярів та тих, хто працює з молоддю.

Виконавець: Борзенко Наталія Вячеславівна
Комп'ютерна верстка та дизайн: Борзенко Наталія Вячеславівна
Відповідальна за випуск: Л.Савенко

Обґрунтування доцільності проведення дослідження:

Питання патріотичного виховання молоді, підготовки її до захисту незалежної України, вивчення духовної спадщини минулого, зміцнення патріотичного ставлення людини до своєї Вітчизни є надзвичайно важливими для нашої держави.

На сьогодні, у зв'язку зі зміною політичної ситуації, війною на сході країни та проведенням антитерористичної операції, одним із головних завдань бібліотек Кіровоградської області є підвищення рівня патріотизму молоді. Сучасна бібліотека, як центр освіти, духовності, культури й інформації, яка володіє безцінними книжковими скарбами, використовує новітні інформаційні технології, має всі можливості здійснювати значний вплив на формування патріотичного світогляду підростаючого покоління.

З метою визначення реального рівня патріотизму української молоді на підставі її уподобань, прагнень та очікувань від держави і суспільства у 2012 році, за програмою ДЗ «ДБУ для юнацтва», в бібліотеках Кіровоградської області було проведено обласний етап Всеукраїнського соціологічного дослідження «Патріотизм у розумінні сучасної молоді».

Для виявлення динаміки змін рівня патріотизму української молоді на сучасному етапі у першому півріччя 2015 року проведено обласне соцдослідження «Патріотизм у розумінні сучасної молоді», за основу якого було взято програму Всеукраїнського соціологічного дослідження.

Метою проведення обласного соціологічного дослідження «Патріотизм у розумінні сучасної молоді» є визначення змін у ставленні молоді до власної країни; реального рівня патріотизму української молоді на підставі її уподобань, прагнень та очікувань від держави і суспільства; отримання найбільш повної соціологічної інформації для вироблення системних заходів щодо виховання сучасного патріота-українця.

Серед завдань дослідження:

- визначити ставлення молоді до загальнонаціональної ідеї як об'єднуючого чинника у вихованні патріотизму;
- з'ясувати можливості подальшого збільшення патріотичної свідомості у молоді;
- дослідити рівень знань молоді про правдиву, героїчну історію України як базу для формування позитивної свідомості, гордості за свою землю, історичне минуле;
- дослідити моральні цінності молоді в сучасних умовах;
- визначити рівень довіри молоді до держави як гаранта її прав;
- дослідити зміни у патріотичних настроях молоді.

Програмою дослідження передбачено розробити рекомендації для

бібліотек області щодо підвищення рівня патріотизму серед молоді Кіровоградщини.

Обласне соціологічне дослідження «Патріотизм у розумінні сучасної молоді» проводилося серед користувачів районних та сільських бібліотек Кіровоградської області системи Міністерства культури України.

Всього було опитано 1928 респондентів – молоді віком від 18 до 30 років – користувачів ОЮБ ім. О.М. Бойченка, 20 районних та сільських бібліотек.

1. Що для Вас означає бути патріотом?

(Табл.1)

№	Відповіді користувачів	Кількість відповідей	%
1	жити та народитись в Україні	997	32,7
2	спілкуватись українською мовою	639	21
3	наслідувати традиції	659	21,7
4	працювати на добробут своєї держави	689	22,7
5	любити, поважати та відстоювати свою Батьківщину	59	1,9
6	готовність на пожертву за ради держави	1	0,03
7	захищати свою країну, свій народ	2	0,07
	Усього відповідей	3046	99,96
	Усього не відповіли	1	0,03
	Усього респондентів	1928	100

Для третини опитаних респондентів бути патріотом означає жити та народитись в Україні, для 22,7% - працювати для добробуту своєї держави. 21,7% опитаних респондентів вважають, що патріоти повинні наслідувати традиції; 21% респондентів – спілкуватись українською мовою. Лише близько 3% респондентів вважають, що бути патріотом – означає любити, поважати та відстоювати свою Батьківщину, бути готовим на жертву заради держави та захищати свою країну, свій народ. (Див. Табл. 1).

2. Наскільки, на Вашу думку, розвинена національна ідея в українській державі?

(Табл.2)

№	Відповіді користувачів	Кількість відповідей	%
1	національна ідея відіграє провідну роль у побудові держави	1127	58,5
2	національна ідея не відіграє ніякої ролі ні для держави, ні для мене особисто	136	7
3	національна ідея відіграє певну роль, але ця роль не є ключовою для важливих змін у державі	579	30
4	національної ідеї немає	84	4,5
	Усього відповідей	1926	99,5
	Усього не відповіли	10	0,5
	Усього респондентів	1928	100

Згідно одержаних даних, більша половина опитуваної молоді-респондентів вважають, що національна ідея відіграє провідну роль у побудові держави (58,5%), менш ніж третя частина респондентів вважають, що національна ідея відіграє певну роль, але ця роль не є ключовою для важливих змін у державі (30%). 7% опитаних мають думку, що національна ідея не відіграє ніякої ролі ні для держави, ні для них особисто, і майже для 4,5% національної ідеї немає взагалі. (Див. Табл. 2).

Порівнюючи отримані результати обласного дослідження з результатами обласного етапу Всеукраїнського дослідження «Патріотизм у розумінні сучасної молоді» (2012 р.), думка респондентів змінилася: збільшилась кількість молоді, для якої національна ідея відіграє провідну роль у побудові держави з 38% до 58,5% (+20,5%) респондентів. В той же час зменшилась кількість молодих людей, для яких національної ідеї немає взагалі з 9,1% до 4,5% опитаних респондентів.

3. Чи впливає знання історичного минулого на подальше життя держави та її населення?

(Табл.3)

№	Відповіді користувачів	Кількість відповідей	%
1	так, історичне минуле дуже важливе, вивчати і знати його необхідно кожному	1200	62

2	кожен сам обирає, наскільки важливе для нього знання історичної спадщини	353	18,5
3	історичне минуле не важливе, потрібно жити майбутнім	107	5,5
4	історичне минуле країни треба обов'язково пам'ятати, проте воно не відіграє ніякої ролі в подальшому розвитку держави	229	11,9
	Усього відповідей	1889	97,8
	Усього не відповіли	42	2,2
	Усього респондентів	1848	100

Більша частина молоді, яка взяла участь в соціологічному дослідженні (62%), впевнені, що знання історичного минулого впливає на подальше життя держави та її населення. 18,5% респондентів-молоді стверджують, що кожен сам обирає, наскільки важливе для нього знання історичної спадщини; 11,9% опитаних вважають, що історичне минуле країни треба обов'язково пам'ятати, проте воно не відіграє ніякої ролі в подальшому розвитку держави. Для 5,5% респондентів історичне минуле не важливе. (Див. Табл. 3).

На сучасному етапі розвитку українського суспільства та у зв'язку зі складним станом в країні, у порівнянні з дослідженням 2012 року, у молоді змінилася думка щодо впливу знання історичного минулого на подальше життя держави та її населення: зросла кількість молоді, для якої історичне минуле дуже важливе, яка вважає, що вивчати і знати його необхідно кожному з 51% - у 2012 році до 62% - у 2015р-му (+11%). Також зменшилась кількість тих, хто вважає, що історичне минуле країни треба обов'язково пам'ятати, проте воно не відіграє ніякої ролі в подальшому розвитку держави (з 14,6% до 11,9%).

4. Які заходи, на Вашу думку, повинна вжити держава, аби підтримати патріотичний дух молоді?

(Табл.4)

№	Відповіді користувачів	Кількість відповідей	%
1	залучати молодь до козацького руху; сприяти будівництву державних спортивних комплексів і басейнів, щоб молодь була фізично розвинена і підготовлена до служби в лавах української армії	5	0,2
2	в засобах масової інформації і періодичних виданнях висвітлювати правдиві факти та події, що піднімуть патріотичні настрої;	12	0,6

3	керівництву держави краще дбати про свій народ; більше уваги приділяти питанням молоді, підтримувати їх ідеї та починання, заохочувати молодь до активного суспільного життя; запроваджувати соціальні проекти для молоді; надати можливість брати активну участь у житті держави; залучати (або надати можливість) управляти державою; підтримувати молодь у прагненні зробити кращою свою державу	100	5,0
4	розпочати реформування всіх галузей і сфер діяльності, прийняти відповідні програми підтримки патріотизму молоді	10	0,6
5	виділяти кошти на проведення виховних патріотичних заходів для молоді	9	0,45
6	виконання державою своїх зобов'язань перед молоддю; повернути довіру молоді до влади	31	1,6
7	впроваджувати програми на підтримку освіти молоді; збільшити кількість навчальних закладів, покращувати якість навчання та доступ до освіти та самоосвіти	42	2,1
8	створити умови для самореалізації молоді, заохочувати молодь до всіх сфер життя в державі	42	2,1
9	сприяти духовному і соціальному захисту молоді; сприяти створенню робочих місць для молоді, гідної заробітної плати, підвищенню зарплати, забезпеченню роботою випускників навчальних закладів, створенню системи наставництва на робочому місці, впроваджувати програми зайнятості молоді	398	19,95
10	допомога і підтримка державою патріотів: заохочувати молодь до активного суспільного життя, підтримувати у починаннях, надавати реальне право на безкоштовну освіту; вирішення соціально-побутових проблем молоді, забезпечення житлом, якісним безкоштовним медичним обслуговуванням, допомога і гарантія працевлаштування.	375	18,8
11	заборонити рекламу тютюнових виробів і алкогольних напоїв; заборонити їх продаж молоді до 35 років	28	1,4

12	збільшити кількість видань художньої літератури та періодичних видань: газет, журналів українською мовою, де можна прочитати про нашу славу, героїчну країну	48	2,4
13	сприяти поширенню ідеї толерантності та патріотичного виховання в суспільстві, популяризації книг та фільмів даної тематики, обмеженню публікацій, що руйнують моральність нації, розповсюдження соціальної реклами	51	2,5
14	організувати різноманітні акції, які б «запалили патріотизм в серцях українців», проводити різноманітні патріотичні мітинги, ток-шоу, фестивалі, демонструвати художні фільми патріотичної тематики українського виробництва.	150	7,5
15	проводити патріотичні концерти українських музичних груп; організувати зустрічі з відомими земляками	13	0,65
16	сприяти відродженню традицій, поглибленому вивчання української мови, українських традицій та культурної спадщини, починаючи з дошкільного віку; розмовляти виключно українською мовою; відновити уроки народознавства в навчальних закладах, виховувати патріотичні почуття з «малих» літ	80	3,6
17	приділяти увагу патріотичному вихованню; відкривати гуртки для молоді патріотичного спрямування; проводити різноманітні заходи щодо підвищення патріотизму молоді в бібліотеках, дитячих юнацьких центрах, загальноосвітніх і вищих навчальних закладах: патріотичні години, години мужності	112	5,6
18	проводити різноманітні заходи історичної тематики з розкриттям українських традицій; як найактивніше відзначати державні свята, які піднімають патріотичний дух	23	1,2
19	влада сама повинна проявляти патріотизм і показувати приклад, приймати закони на благо народу, викорінити корупцію	40	2

20	складати державні проекти розвитку держави за участі молоді, сприяти розвитку молодіжних організацій; організувати гуртки патріотів; підтримувати діючі молодіжні патріотичні організації, партії	40	2
21	забезпечення територіальної цілісності; вжити всіх заходів, щоб в країні був мир та стабільність, стабілізувати ситуацію в східних регіонах	85	4,2
22	високопосадові особи повинні повернутися до народу обличчям, довести, що вони працюють на благо пересічних громадян	13	0,65
23	потрібні не тільки лозунги, а конкретні справи; організація музеїв, встановлення пам'ятників бойової слави	10	0,5
24	не потрібно вживати будь-яких заходів	5	0,2
25	не маю уявлення	2	0,1
	Усього відповідей	1714	85,9
	Не надали відповідей	281	14,1
	Усього респондентів	1928	100

Шоста частина опитаних (14,1%), не відповіли на запитання відносно того, які саме заходи повинна вжити держава, аби підтримати патріотичний дух молоді. 85,9% респондентів, які брали участь в соціологічному дослідженні, висловили чимало пропозицій: 19,95% респондентів вважають, що влада повинна знайти правильний підхід до молоді: сприяти духовному і соціальному захисту молоді; створенню робочих місць, сприяти підвищенню заробітної платні, забезпеченню роботою випускників навчальних закладів, створенню системи наставництва на робочому місці, впровадженню програм зайнятості молоді; 18,8% пропонують державі надавати допомогу і підтримку патріотам: заохочувати молодь до активного суспільного життя, підтримувати у починаннях, надавати реальне право на безкоштовну освіту, вирішувати соціально-побутові проблеми молоді, забезпечувати житлом, якісним безкоштовним медичним обслуговуванням, гарантувати працевлаштування; 7,5% респондентів пропонують пропагувати все українське; організувати різноманітні акції, які б «запалили патріотизм в серцях українців», проводити різноманітні патріотичні мітинги, ток-шоу, фестивалі, демонструвати художні фільми патріотичної тематики українського виробництва.

5,6% респондентів вважають за необхідне приділяти увагу патріотичному вихованню, проводити різноманітні заходи щодо підвищення патріотизму молоді в бібліотеках, дитячих та юнацьких центрах, загальноосвітніх і вищих навчальних закладах: патріотичні години, години мужності, відкривати для молоді гуртки патріотичного спрямування. (Див. Табл. 4).

У порівнянні з опитуванням 2012 року, у 2015 році для молоді ще більш актуальними стали питання, які держава повинна вирішити для підняття патріотичного духу молоді: створення робочих місць для молоді, підвищення зарплатні, забезпечення роботою випускників навчальних закладів, створення системи наставництва на робочому місці, впроваджувати програми зайнятості молоді (кількість відповідей зросла з 14,4% у 2012 році до 19,95% – у 2015 році).

У той же час, у 2015 році, у порівнянні з дослідженням 2012 року, менш актуальними серед молоді стали ідеї поширення толерантності та патріотичного виховання в суспільстві, популяризації книг та фільмів даної тематики, обмеження публікацій, які руйнують моральність нації та розповсюдження соціальної реклами – з 6,0% до 2,5%.

5. Які риси характеру, на вашу думку, характеризують справжнього патріота?

(Табл.5)

№	Відповіді користувачів	Кількість відповідей	%
1	відчуття пошани до своєї країни	1277	43,1
2	інтерес до історичного минулого	512	17,3
3	високий рівень ерудиції	150	5
4	інтелігентність	153	5,2
5	активність у громадському житті країни	859	29
6	інша відповідь: героїзм та захист своєї країни	7	0,2
7	порядність	2	0,07
8	здатність до пожертви	1	0,03
9	повага до старшого покоління, порядність	1	0,03
	Усього відповідей	2962	100
	Усього респондентів	1928	100

У ході опитування на запитання «Які риси характеру, на вашу думку, характеризують справжнього патріота?» 43% респондентів зазначили, що це відчуття пошани до своєї країни, 29% – активність у громадському житті країни, 17,3% – інтерес до історичного минулого. Такі риси характеру, як ерудиція (5,2%), інтелігентність (5%), героїзм (0,2%), порядність (0,07%), здатність до пожертви та повага до старшого покоління (по 0,03%) не вважаються рисами характеру справжнього патріота (Див. Табл. 5).

У зв'язку із складною ситуацією, що відбувається в країні: війна на сході країни та проведення антитерористичної операції, дослідження показало зростання у молодого покоління відчуття пошани до своєї країни з 38% – у 2012 році до 43,1% – у 2015-му (+5,1%), активності молоді у громадському житті країни з 19% до 29% (+10%).

6. Які з нижченазваних якостей добре розвинені особисто у Вас? (Табл.9)

№	Відповіді користувачів	Кількість відповідей	%
1	інтерес до історичного минулого	1112	39,9
2	відчуття пошани до своєї країни	843	30,2
3	інтелігентність	204	7,3
4	активність у громадському житті країни	507	18,2
5	високий рівень ерудиції	107	3,8
6	інша відповідь: патріотизм до власної країни	5	0,2
	Усього відповідей	2778	99,6
	Не надали відповідей	10	0,4
	Усього респондентів	1928	100

На думку респондентів, які взяли участь у дослідженні, у них добре розвинені такі якості, як: інтерес до історичного минулого (39,9%), відчуття пошани до своєї країни (30,2%), активність у громадському житті країни (18,2%), інтелігентність (7,3%), високий рівень ерудиції (3,8 %). (Див. Табл. 6).

Слід зазначити, що у молоді зріс інтерес до історичного минулого з 30,3% у 2012 році до 39,9% – у 2015-му. З 14,4% (2012 р.) до 18,2% (2015 р.) збільшилась кількість молоді, яка відчуває себе активною у громадському житті країни. Натомість істотно зменшилась кількість тих, хто відчуває себе інтелігентним (з 14,8% до 7,3%) та має високий рівень

ерудиції (з 8,7% до 3,8%).

7. Що Ви робите для того, щоб бути патріотом своєї держави?

(Табл. 7)

№	Відповіді користувачів	Кількість відповідей	%
1	живете в Україні і боретесь за її добробут всіма можливими методами	981	43,7
2	розмовляєте українською і наслідуєте традиції та використовуєте будь-яку можливість впливати на поліпшення добробуту держави	1098	48,9
3	живу в своє задоволення і що робиться з державою для мене не важливо	50	2,2
4	інша відповідь: нічого не роблю, але хвилююсь за добробут у державі	4	0,18
5	не вважаю себе справжнім патріотом	1	0,05
6	просто працюю, шаную предків, кохаю свою країну	2	0,09
7	намагаюся вижити, щоб не «втекти»	1	0,05
8	люблю свою державу, але є певні обставини, за яких я не можу піти «на все» за ради неї	4	0,18
9	працюю, беру участь в громадському житті, працюю на своє благополуччя та благополуччя країни	4	0,18
10	патріотами не стають, ними народжуються	1	0,05
11	поважаю і шаную свою державу, живу по совісті	3	0,13
	Усього відповідей	2149	95,7
	Не надали відповідей	97	4,3
	Усього респондентів	1928	100

Для того, щоб бути патріотом своєї держави, молоді респонденти намагаються розмовляти українською мовою, наслідувати традиції предків та використовувати будь-яку можливість впливати на поліпшення добробуту у держави (48,9%). Живуть в Україні і борються за її добробут всіма можливими методами 43,7% респонденти. (Див. Табл. 7).

8. Чи хотіли б Ви жити за кордоном?

(Табл. 8)

№	Відповіді користувачів	Кількість відповідей	%
1	так	392	20,3
2	ні	1387	72,0
3	мені байдуже, де жити	89	4,6
4	інша відповідь: можливо	26	1,3
5	хотів би жити за кордоном, але при цьому залишився б громадянином і патріотом	2	0,1
7	за кордон поїду, коли погіршиться становище в Україні	7	0,4
8	залежно від обставин, які склалися в житті молодій людини	2	0,1
9	більшість людей змушена їхати за кордон не за власним бажанням, а через відсутність стабільності у власній державі та через неможливість знайти гідну роботу, отримувати гідну заробітну платню, з метою покращення рівня життя	9	0,5
10	виїхати за кордон на короткий термін	1	0,05
	Усього відповідей	1915	99,3
	Не надали відповідей	13	0,7
	Усього респондентів	1928	100

Переважає більшість респондентів, які взяли участь в опитуванні (72,0%), не хотіли б жити за кордоном, проте, п'ята частина респондентів (20,3%) не проти мешкати за межами України. Менш ніж 5% респондентів байдуже, де жити. (Див. Табл. 8).

9. Чи пишаєтесь, що Вас називають українцем(кою)?

(Табл. 9)

№	Відповіді користувачів	Кількість відповідей	%
1	так	1713	88,8
2	ні	65	3,4
3	мені байдуже	136	7

4	інша відповідь:	7	0,4
	Усього відповідей	1921	99,6
	Не надали відповідей	7	0,4
	Усього респондентів	1928	100

88,8% опитуваних пишуться, що їх називають українцем(кою); лише 3,4% опитаних респондентів не пишуться, коли їх називають «українцем», 7% – байдуже. (Див. Табл. 9).

10. Як саме Ви проводите свій вільний час?

(Табл. 10)

№	Відповіді користувачів	Кількість відповідей	%
	відвідую історичні, літературні, художні музеї, виставки	232	9,8
2	відвідую бібліотеки та обираю книги, які висвітлюють історичне минуле нашого народу та його героїв	829	35,2
3	відвідую театри та переглядаю кінофільми на історично-патріотичну тематику	206	8,7
4	частіше за все проводжу вільний час вдома за телевізором та комп'ютером	640	27,1
5	надаю перевагу компанії друзів	410	17,4
6	проводжу вільний час з рідними	16	0,7
7	займаюсь спортом	13	0,6
8	читаю книги різноманітної тематики	2	0,1
9	займаюсь своїм хобі	5	0,2
10	не вистачає вільного часу (працюю або навчаюсь)	4	0,16
	Усього відповідей	2357	99,96
	Не надали відповідей	1	0,04
	Усього респондентів	1937	100

Згідно одержаних даних, молодь свій вільний час проводить по-різному: відвідують бібліотеки та обирають книги, які висвітлюють історичне минуле (35,2%), проводять вільний час вдома за телевізором та комп'ютером (27,1%), надають перевагу компанії друзів (17,4%), відвідують історичні, літературні, художні музеї, виставки (9,8%), відвідують театри та переглядають кінофільми на історично-патріотичну

тематику (8,7%), мають інші захоплення (близько 1,8%). (Див. Табл. 10).

У порівнянні з 2012 роком із 19,6% до 17,4% зменшилась кількість молоді, яка надавала перевагу спілкуванню в компанії друзів; з 12,4% до 8,7% – кількість тих, хто відвідує театри та переглядає кінофільми на історично-патріотичну тематику; з 11,1% до 9,8% – тих, хто відвідує історичні, літературні, художні музеї та виставки.

Натомість істотно зросла кількість (з 28,8% до 35,2%) тих, хто проводить свій вільний час, відвідуючи бібліотеки та обираючи книги, які висвітлюють історичне минуле нашого народу та його героїв і тих (з 24,4% до 27,1%), хто частіше за все проводить вільний час вдома за телевізором та комп'ютером.

11. Чи відчуваєте Ви відсутність моральних цінностей в української молоді?

(Табл. 11)

№	Відповіді користувачів	Кількість відповідей	%
1	так	1011	52,4
2	ні	913	47,4
	Усього відповідей	1924	99,8
	Не надали відповідей	4	0,2
	Усього респондентів	1928	100

Більшість опитаних вважає, що сьогодні відсутні моральні цінності в української молоді (52,4%). Натомість 47,4 % опитаних відповіли, що цього не відчувають. (Див. Табл. 11).

Серед опитаних, у порівнянні з дослідженням 2012 року, помітно знизилось відчуття відсутності моральних цінностей в української молоді з 68,2% до 52,4%.

12. Якщо відчуваєте, то в чому саме?

(Табл. 12)

№	Відповіді користувачів	Кількість відповідей	%
1	Молодь не вміє цікаво проводити своє дозвілля, вона шукає розваг керуючись тим, «що модно»; пасивна громадянська позиція; відсутність відчуття обов'язку; відсутність ідеалів, лінощі, брехливість, схильність до зради	90	4,7

2	низька культура мови, мало спілкуються українською мовою	11	0,6
3	молодь живе одним днем, не бажає працювати, прагне виїхати за кордон у пошуках кращого життя	29	1,5
4	сучасна молодь повністю залежить від матеріальних цінностей, зацікавлена лише особистими інтересами і проблемами; байдужість до подій в Україні	59	3,1
5	неповага один до одного та суспільства, відсутність виховання в сім'ї, низька культура поведінки, байдужість; відсутність порядності, милосердя, людяності; невихованість, низький рівень знань, вседозволеність, безвідповідальність, негідна поведінка в соціумі; нестійкі моральні принципи, вживання алкоголю, наркотиків, використання нецензурної лексики, аморальний спосіб життя	580	30
6	відсутність культури, поваги до літніх людей та батьків	110	5,7
7	відсутність поваги до історичного минулого країни, незнання історії України і її героїв	54	2,8
8	зневага до української мови та культури, послаблення національної ідеї, традицій, перевага зарубіжному	7	0,35
9	негативний вплив ЗМІ	5	0,25
	Усього відповідей	945	49
	Не надали відповідей	983	51
	Усього респондентів	1928	100

Більша частина опитаних респондентів не відповіли на поставлене запитання (51%), адже молодим людям простіше відповісти коротко («так» чи «ні»), ніж сформулювати власну думку. Тільки 49% респондентів поділилися власними думками. На думку 30% молоді відсутність моральних цінностей в українській молоді проявляється у неповазі один до одного та до суспільства, відсутності виховання в сім'ї, низькій культурі поведінки, байдужості; відсутності порядності, милосердя, людяності; невихованості, низькому рівні знань, вседозволеності, безвідповідальності, негідній поведінці в соціумі;

нестійких моральних принципах, вживанні алкоголю, наркотиків, використанні нецензурної лексики, аморальному способі життя.

На думку решти (19%) молоді, яка відповіла на запитання, відсутність моральних цінностей в українській молоді проявляється: у відсутності культури, поваги до літніх людей та батьків (5,7%); молоді не цікаво у вільний час, вона шукає розваг керуючись тим, «що модно»; у пасивній громадянській позиції; відсутності відчуття обов'язку; відсутності ідеалів, лінощах, брехливості, схильності до зради (4,7%), сучасна молодь повністю залежить від матеріальних цінностей, зацікавлена лише особистими інтересами і проблемами; байдужістю до подій в Україні (3,1%) та ін. (Див. Табл. 12).

Соціальна несправедливість, криза, політичні негаразди та неможливість самореалізації знижують рівень моралі серед молоді. У той же час, порівняно з 2012 роком збільшилась кількість молоді (з 23,8% – у 2012 році до 30% – у 2015-му), яка відчуває відсутність моральних цінностей в українській молоді у неповазі один до одного та до суспільства, відсутності належного виховання в сім'ї, у низькій культурі поведінки, байдужості; відсутності порядності, милосердя і людяності; у невихованості, вседозволеності, безвідповідальності, негідній поведінці в соціумі; нестійких моральних принципах; надмірному вживанні алкоголю і наркотиків, використанні нецензурної лексики та аморальному способі життя.

13. Чи вважаєте Ви, що молоді люди, які вживають алкоголь або наркотики, не можуть бути патріотами:

(Табл. 13)

№	Відповіді користувачів	Кількість відповідей	%
1	так	926	48
2	ні	952	49,4
3	інша відповідь	37	1,9
	Усього відповідей	1915	99,3
	Не надали відповідей	13	0,7
	Усього респондентів	1928	100

Майже половина респондентів (48%) вважають, що молоді люди, які вживають алкоголь або наркотики не можуть бути патріотами. Більше, ніж половина опитаних респондентів (49,4%) погоджуються з тим, що молоді люди, які вживають алкоголь або наркотики, можуть бути

патріотами.

Деякі опитані респонденти (1,9%) не змогли визначитися з відповіддю (Див. Табл. 13).

Результати дослідження 2015 року показали істотні зміни у відношенні сучасної молоді до тих, хто вживає алкоголь та наркотики: у порівнянні з дослідженням 2012 року, зросла кількість респондентів-молоді (з 43,5% до 48%), які вважають, що алкоголіки та наркомани не можуть бути патріотами.

14. Які політичні, соціально-побутові ситуації впливають на рівень Вашого патріотизму:

(Табл. 14)

№	Відповіді користувачів	Кількість відповідей	%
1	загальнополітична атмосфера в суспільстві	1064	46,46
2	можливість вибору навчального закладу	223	9,7
3	наявність, відсутність роботи	621	27,1
4	житлові умови	339	14,8
5	жодна не впливає; ніякі ситуації не можуть вплинути на любов до України	18	0,8
6	воєнні дії на Сході країни	1	0,04
	Усього відповідей	2266	98,9
	Не надали відповідей	24	1,1
	Усього респондентів	1928	100

У ході соціологічного дослідження респонденти зазначили, що політичні, соціально-побутові ситуації можуть суттєво вплинути на рівень патріотизму кожної людини. Це – загальнополітична атмосфера в суспільстві (46,46%), наявність або відсутність роботи (27,1%), житлові умови (14,8%), можливість вибору навчального закладу (9,7%). (Див. Табл. 14).

Дослідження 2015 року показало, що молодим людям не байдуже, що відбувається в нашому суспільстві. У порівнянні з 2012 роком помітно зріс вплив загальнополітичної атмосфери в суспільстві на рівень патріотизму молоді з 36,2% до 46,46% у 2015 році. Суттєвий вплив на патріотизм молоді має і наявність/відсутність роботи. Цей показник зріс з 24,4% до 27,1%.

15. Стать:

(Табл. 15)

№	Відповіді користувачів	Кількість відповідей	%
1	чоловік	734	38,1
2	жінка	1194	61,9
	Усього відповідей	1928	100
	Усього респондентів	1928	100

У дослідженні представлена думка молоді як жіночої (61,9%), так і чоловічої статі (38,1%) (Див. Табл. 15).

16. Ваш вік:

(Табл. 16)

№	Відповіді користувачів	Кількість відповідей	%
1	від 18 до 20 років	644	33,4
2	від 21 до 25 років	582	30,2
3	від 26 до 30 років	702	36,4
	Усього відповідей	1928	100
	Усього респондентів	1928	100

У дослідженні представлена думка молоді різного віку: 18-20 років (33,4%), 21-25 років (30,2%), але в більшості 26-30 років (36,4%), (Див. Табл. 16).

17. Ваша освіта:

(Табл. 17)

№	Відповіді користувачів	Кількість відповідей	%
	середня	620	32,2
	середня спеціальна	845	43,8
	вища	463	24
	Усього відповідей	1928	100
	Усього респондентів	1928	100

У дослідженні представлена думка респондентів молоді – представників різного рівня освіти: середня спеціальна (43,8%), середня (32,2%) та вища (24%). (Див. Табл. 17).

Висновки:

- політичні, соціально-побутові проблеми суттєво впливають на рівень патріотизму людини;
- зміна політичної ситуації в Україні, проведення антитерористичної операції на сході країни посилили зростання патріотизму молоді;
- у молоді добре розвинені, і продовжують зростати, такі якості, як: інтерес до історичного минулого, відчуття пошани до своєї країни, активність у громадському житті країни;
- збільшилась кількість молоді, для якої історичне минуле дуже важливе, яка вважає, що вивчати і знати його необхідно кожному;
- бути патріотом для молоді означає народитись та жити в Україні, працювати для добробуту своєї держави, наслідувати традиції; спілкуватись українською мовою;
- молодь, щоб бути патріотом своєї держави, намагається розмовляти українською, наслідувати традиції предків та використовувати будь-яку можливість для поліпшення добробуту держави;
- сучасна молодь не готова відстоювати свою Батьківщину, йти на пожертву заради своєї країни та свого народу;
- збільшилась кількість молоді, для якої національна ідея відіграє провідну роль у побудові держави;
- молоді люди не хочуть жити за кордоном і пишаються тим, що їх називають українцем(кою);
- молодь очікує від держави духовного і соціального захисту (впровадження програм зайнятості та гарантій працевлаштування; підвищення заробітної платні, створення системи наставництва на робочому місці, забезпечення права на безкоштовну освіту, вирішення соціально-побутових проблем, забезпечення житлом, якісним безкоштовним медичним обслуговуванням), заохочення до активного суспільного життя, підтримки у починаннях;
- влада повинна пропагувати все українське; організовувати різноманітні акції (патріотичні мітинги, ток-шоу, фестивалі), демонструвати художні фільми патріотичної тематики українського виробництва;
- менш актуальними серед молоді стали ідеї поширення толерантності та патріотичного виховання в суспільстві, обмеження публікацій у пресі, які руйнують моральність нації та розповсюдження соціальної реклами;
- зменшилась кількість тих, хто відчуває себе інтелігентним та має високий рівень ерудиції;
- на сучасному етапі у молоді істотно змінилися пріоритети у проведенні вільного часу: молодь більш активно відвідує бібліотеки, обираючи книги, які висвітлюють історичне минуле нашого народу та його героїв

- або проводить свій вільний час за телевізором та комп'ютером;
- більшість молоді відчуває відсутність моральних цінностей в української молоді, але ця кількість поступово зменшується;
 - відсутність моральних цінностей в української молоді проявляється у неповазі один до одного та до суспільства, відсутності виховання в сім'ї, низькій культурі поведінки, байдужості; відсутності порядності, милосердя, людяності; невихованості, низькому рівні знань, всездозволеності, безвідповідальності, негідній поведінці в соціумі; нестійких моральних принципах, вживанні алкоголю, наркотиків, використанні нецензурної лексики, аморальному способі життя;
 - падінню рівня моралі серед молоді сприяють соціальна несправедливість, криза, політичні негаразди та неможливість самореалізації (безробіття);
 - відбулися зміни у відношенні сучасної молоді до тих, хто вживає алкоголь та наркотики: зросла кількість молоді які вважає, що алкоголіки та наркомани не можуть бути патріотами.

Пропозиції:

Патріотичне виховання підростаючого покоління потребує поєднання спільних зусиль влади, державних та громадських організацій і установ, що опікуються проблемами молоді. Бібліотека, яка володіє безцінними книжковими скарбами, може здійснювати значний вплив на формування патріотизму та духовності сучасної молоді.

Бібліотекам області, використовуючи різні форми і методи бібліотечної роботи, необхідно:

- виховувати у підростаючого покоління почуття пошани та любові до своєї країни, національної символіки, традицій і звичаїв українського народу, інтересу до історичного минулого України;
- сприяти утвердженню у молодих користувачів гордості за свою державу, за український народ;
- виховувати патріотизм та героїзм молоді на прикладах життя і героїзму як відомих історичних постатей, так і простих українців – у т.ч. Героїв Майдану, учасників АТО;
- проводити роз'яснювальну роботу серед користувачів – молоді щодо ідей, головних завдань української держави на сучасному етапі, ролі молоді у здійсненні важливих змін в суспільстві, популяризації заходів, які проводить держава для підтримки різних верств молоді;
- сприяти подоланню негативних звичок, вмінню вирішувати життєві проблеми та об'єктивно оцінювати власні можливості;

- формувати у молоді позитивне сприйняття подій, що відбуваються в сучасному житті, вміння бачити власні перспективи;
- виховувати у молоді почуття гідності, доброти, милосердя, розуміння того, що від самої людини залежить її якісне життя та добробут;
- сприяти формуванню у молоді активної життєвої позиції;
- інформувати молодь про різні можливості проведення змістовного дозвілля та сімейного відпочинку, позитивного спілкування молоді між собою.

Науково – виробниче видання
Патріотизм у розумінні сучасної молоді
Обласне соціологічне дослідження

Звіт

Виконавець: Борзенко Наталія Вячеславівна
Комп'ютерна верстка та дизайн: Борзенко Наталія Вячеславівна
Відповідальна за випуск: Л. Савенко

Кіровоградська обласна бібліотека для юнацтва ім. О.М. Бойченка
25006 м. Кіровоград
вул. Декабристів, 6/15
(0522) 22 77 93

e-mail: boichenka@lib.kr.ua
Сайт: <http://www.lib.kr.ua>